

КАРРИКУЛЯРНА СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОГО БАКАЛАВРАТУ З ПОЗИЦІЙ ЛІСАБОНСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті йде мова про переваженість навчальних планів українських бакалаврів дрібними малокредитними дисциплінами, у порівнянні з аналогічними європейськими бакалавратами. Порівняльний аналіз стосується також структури та акцентів навчальних планів (каррикул), що перешкоджають порівняльності українського бакалавра європейським.

Ключові слова: бакалавр приладобудування, каррикулярна структура, малокредитні дисципліни.

Інтеграційний процес у науці й освіті має дві складові: формування співдружності провідних європейських університетів під егідою документа, названого Великою хартією університетів (Magna Charta Universitatum), та об'єднання національних систем освіти і науки в європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами. Головна мета цього процесу – консолідація зусиль наукової та освітньої громадськості й урядів країн Європи для істотного підвищення конкурентоспроможності європейської системи науки і вищої освіти у світовому вимірі (наприклад, протягом останніх 15–20 років вона значно поступається американській системі), а також для підвищення ролі цієї системи в суспільних перетвореннях. Болонський процес мав свою передісторію, що полягає в розробленні та підписанні представниками країн Європи Лісабонської конвенції (1997 р.) про визнання кваліфікацій для системи вищої освіти європейського регіону та Сорбонської декларації (Париж, Сорбонна, 1998 р.) щодо узгодження структури системи вищої освіти в Європі.

Актуальність тематики даного дослідження пов'язана зі стрімкою інформатизацією сучасної інженерно-технічної сфери та її освітнього відгалуження, зокрема, зростанням інформаційних потоків у навчальному процесі і, відповідно, навантажень студента вищої школи, і, нарешті, прямим вторгненням інформаційно-комунікаційних комп'ютерних технологій у навчальний процес.

Окрім того існує ще й необхідність адаптації існуючих в цій галузі методик під вимоги європейської зони вищої освіти (ЕНЕА – European High Education Area).

Впровадження кредитно-модульної системи організації занять (Чорноморський державний університет був у переліку перших учасників тоді ще експерименту МОНМС України) зумовило проблему формування змістовних модулів (блоків), їх адаптацію до вимог ECTS, узгодження з існуючою рейтинговою системою оцінки знань студентів, причому з урахуванням дидактичних принципів науковості та наочності. Все це внесло істотні корективи в навчальний процес, зокрема, потягло за собою кардинальне перепланування часу, відведеного на різні види занять, із помітним зростанням долі часу, відведеного на самостійне опрацювання студентами матеріалу, зокрема це стосується і курсів загальної фізики для технічних спеціальностей.

Тобто потрібно десятки гармонійного поєднання європейських нововведень і кращих вітчизняних традицій. Визнаємо, що за останні роки у сфері вищої освіти України, особливо технічної, накопичилися складні проблеми, вирішення яких залишається на порядку денному, навіть незважаючи на наявність чи відсутність таких факторів, як Болонський процес:

1. Безупинно зростаюча кількість напрямів та спеціальностей.
2. Погіршення якості освіти.
3. Переваженість навчальних планів українських бакалаврів дрібними малокредитними дисциплінами, у порівнянні з аналогічними європейськими бакалавратами.
4. Як наслідок вищезазначеного, бакалаври, що випущені університетами III та IV рівнів акредитації не в змозі конкурувати на ринку праці, а й деяких випускників доля заставляє перекаваліфуватись.

Ці та інші перешкоди погіршують розпізнавання нашої системи вищої освіти зовнішнім світом, погіршують мобільність наших студентів, викладачів і науковців в межах європейського освітнього простору і ринку праці.

Зважаючи на сказане, є декілька положень: моніторинг якості освіти має бути повним, постійним, прозорим, об'єктивним; якість і акредитація, які міцно пов'язані між собою, висувають перед непогано розвинутою нашою системою ліцензування й акредитації нові завдання щодо використання європейських стандартів якості, і тому наша участь в європейській мережі з гарантування якості у вищій освіті (система ENQA) обов'язкова вже в найближчий час; контроль якості повинен зосередитися не тільки на контролі навчального процесу, кадрів, науково-методичного забезпечення, матеріальної бази тощо, а, в першу чергу, на контролі знань студентів і особливо випускників, визначаючи їхню компетентність і спроможність задовольняти вимоги ринку праці; акредитуватися мають не тільки навчальні заклади і спеціальності, але й окремі освітні програми, це те, з чим поки що ми не стикалися; окрім внутрішньої оцінки якості неминуча зовнішня оцінка, яку підтримує ENQA і яка надає можливість оцінювати навчальні програми за межами своєї країни за загальними критеріями.

Аналізуючи навчальний план спеціальності «Приладобудування» Чорноморського державного університету імені Петра Могили, видно, що кількість кредитів, виділених на вивчення дисциплін циклу соціально-гуманітарної підготовки складає від загальної кількості кредитів даного циклу:

- на вивчення української мови за професійним спрямуванням – 19%, історії;
- України – 19%, історії української культури – 13%. У аналогічних планах європейських та світових ВНЗ ці дисципліни повністю або частково відсутні;
- дисципліни циклу фундаментальної, природничо-наукової та загальноосвітньої підготовки: основи екології – 3%, маркетинг – 3%;
- дисципліни циклу професійної та практичної підготовки: безпека життєдіяльності та охорона праці – 4% й основи охорони праці – 4%;
- з циклу професійно-орієнтованих дисциплін, наприклад, сучасне приладобудування виділено 2 кредити, що складає 3%.

Загалом кількість дисциплін, що вивчає бакалавр, – 57.

Кількість дисциплін в навчальних планах, наприклад, Коледжу мистецтва та наук Філіпінського університету (Маніла, спеціальність «Медична фізика») складає 33 позиції, в Університеті Дюка – 20, в Австралійському університеті (м. Волонгтон) – 24, на вивчення яких, відповідно, відводиться така кількість кредитів: 154, 126, 144. Для спеціальності «Приладобудування» українського бакалавра відводиться аж 268 кредитів. Порівняльний аналіз показаний на *рисунках 1 та 2*.

Рис. 1. Загальна кількість дисциплін, що вивчає бакалавр

Порівняльний аналіз кількості дисциплін, що вивчається в навчальному році показаний в *таблиці 1*.

Кількість кредитів виділених на вивчення дисциплін бакалаврату

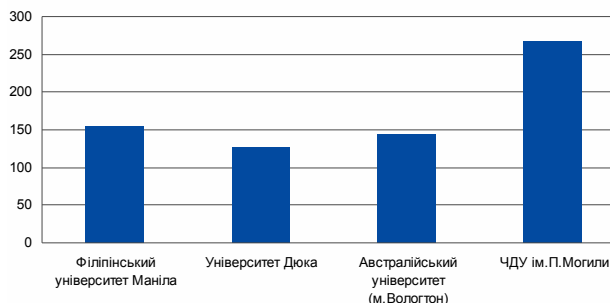

Рис. 2. Кількість кредитів, виділених на вивчення дисциплін бакалаврату

Таблиця 1

Курс	Філіпінський університет, Маніла	Університет Дюка	Австралійський університет, м. Вологтон	ЧДУ імені П.Могили
I	8	6	5+2	11
II	6	5	8+1	12
III	9	5	7+1	12
IV	10	4	–	12

Причому, кількість малокредитних профілюючих дисциплін українського бакалаврату, такі як теорія ймовірно-

стей та математична статистика (3 кредити), елементи медичної фізики (3 кредити), проектування спеціалізованих мікропроцесорних систем (2 кредити), мережеві технології (2 кредити), прилади сфери постачання енергоносіїв (3 кредити), мали б займати важливе місце у навчанні бакалаврів приладобудування, а насправді відведені години на вивчення таких дисциплін у процентному співвідношенні до загальної кількості годин є нижче середнього.

Звичайно, мова йде про перевантаженість українського бакалаврату дрібними малокредитними дисциплінами, у порівнянні з аналогічними європейськими та світовими бакалавратами, які мають бути об'єднані у великі курси, що повинні підвищити рівень знань й умінь фахівця, що випускається вищим навчальним закладом України.

Список використаних джерел:

1. СТП 25.08 – 2011. Bachelor of Medical and Radiation Physics – 2007 Course Handbook @ UOW.mht.

The article refers to the overloading of curricula Ukrainian bachelors small malokredytny subjects, compared with similar European baklavratamy. Comparative analysis also applies to the structure and emphases of curricula that impede comparability Ukrainian European bachelor.

Key words: Bachelor instrumentation, curriculum structure minicredyt discipline.

Отримано: 28.06.2011

УДК 378.53.372

Г. І. Шатковська

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТА – СИСТЕМОУТВОРЮВАЛЬНИЙ ФАКТОР ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Розглянуто процес формування системного мислення у навчанні. Успішне формування системного мислення студента у процесі навчання у вищій школі можливе, якщо у навчальному процесі створюються певні умови: орієнтація цілей, методів навчання, зміна змісту навчання, зміна функцій навчальних засобів.

Ключові слова: діяльність, навчальний процес, системне мислення.

Постановка проблеми. Глобальні зміни у соціальній, культурній, матеріально-виробничій та інших сферах життя, новий тип завдань і проблем, що постали перед суспільством, зумовили зміни у способі мислення, іншому світо-розумінні, нове ставлення до діяльності. Опосередкування діяльності системним мисленням – новий етап у розвитку способів духовно-практичного освоєння світу.

Системний спосіб мислення став вираженням духу сучасної епохи, проте неузгодженість цілей освіти з новими змінами в житті людей, з провідними тенденціями розвитку суспільства – головна причина кризи сучасної освіти. Її подолання пов'язано не тільки з переосмисленням цілей освіти, а й перебудовою всієї системи навчання, і передусім зі створенням такого його типу, який націлений на формування нового механізму засвоєння культури, що динамічно розвивається. Для цього необхідна нова концепція навчання з іншими методологічними основами, осмислення педагогічного досвіду і критичний аналіз ситуації, дидактичної теорії.

Орієнтація навчання на формування системного мислення майбутнього фахівця передбачає необхідність дати відповідь на питання – «Чого навчати?» і «Як учить?». І тут особливої значущості набувають дослідження, спрямовані на виявлення тих чи інших умов, потрібних для формованого типу мислення і ролі системного мислення в розкритті потенційних можливостей студента вирішувати пізнавальні і професійні завдання.

Мета статті. Описати й охарактеризувати навчання як один із факторів середовища розвитку системного мислення студентів.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Вивчення літератури з проблеми дослідження [4; 5; 10; 13; 12] дозволило констатувати, що в ній немає однозначного тлумачення дефініції «діяльність» та її структури. Підтвердженням можуть бути визначення поняття «діяльність», наведе-

ні у сучасних підручниках із психології, педагогічної психології, методичній літературі:

Діяльність – це цілеспрямована, мотивована система дій, спрямована на перетворення об'єктів [5].

Діяльність – специфічно людська, регульована свідомістю активність, зумовлена потребами і спрямована на пізнання та перетворення зовнішнього світу і людини [4].

С.П. Рубінштейн виділяє в структурі діяльності: мотив – ціль – умови – соціальну ситуацію – результат – оцінку [10].

У П.Г. Щедровицького структура діяльності включає: мету – завдання – вихідний матеріал – засоби – метод – продукт [13].

В.Д. Шарко до визначення структури діяльності підходить з таких позицій:

- психологічної, яка передбачає наявність у структурі діяльності ціле мотиваційного компонента (потреба – мета – завдання); предметно-операційного (засоби діяльності, знання, вміння, навички, досвід здійснення необхідних дій) та контрольно-рефлексивного (контроль, корекція, рефлексія) компонентів;
- процедури управління, згідно з якою в ній можна виокремити постановку цілі і завдань; вибір засобів діяльності; планування і реалізацію плану діяльності; контроль і оцінювання продукту діяльності (результату);
- сфер діяльності, рівнів діяльності та учасників процесу [12].

У цій роботі розглядатимемо діяльність, яка, будучи об'єктом управління в навчанні, відкриває можливість спрямованого формування всіх здобутків студента, передбачених цілями навчання, будь-якої здібності і багатогранного розвитку особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчальний процес є системним об'єктом. Його компоненти: цілі, зміст, форми, методи, засоби і результат. Вони розгля-